

Minnesanteckningar Partsgemensamt forum 3 december 2024

Inledning av presidiet

Ordförande Carl-Johan Friman öppnade mötet med att informera om dagens agenda, minnesanteckningar och utvärdering från föregående möte samt gav utrymme för återkoppling från senaste PGF den 24 september.

Erik Scheller, statssekreterare hos utbildningsminister Johan Pehrson

Scheller presenterade en lägesrapport med uppdateringar om nuläget inom utbildning och folkbildning. Det finns idag bristande grundläggande kunskaper. Var fjärde elev saknar tillräckliga läsförståelsekunskaper, exempelvis för att kunna ta till sig essensen i en nyhetsartikel, 15–20 % av eleverna tar inte gymnasieexamen och det finns ett växande underskott av gymnasialt yrkesutbildade. Föreslagna lösningar är stärkt trygghet och studiero, att reformera friskolesystemet och skapa fler möjligheter till yrkesutbildning.

Scheller belyste folkbildningens centrala roller såsom kompetensutveckling för individer, kompetensförsörjning för samhället, arbetsmarknadsetablering, främjande av demokrati och delaktighet samt ger ett rikt kulturliv i hela landet. Scheller pekade ut en förtroendekris för folkbildningen där Riksrevisionens rapport 2022 visade på brister i flera led, från utbetalning till kontrollsystem. Detta kräver en rad åtgärder.

Regeringens åtgärder:

- Fokus på att värna skattemedel och återupprätta förtroendet.
- Skärpta regleringsbrev och riktlinjer.
- Särskilda rapporteringskrav.
- Ändringar i statsbidragsförordningen.
- Tillsättning av revisorer i Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna.

Folkbildningsrådets åtgärder:

- Ett 18-punktsprogram som inkluderar:

- Registersamkörning och digitalisering av listor och signering.
- Samarbete med polisen och andra myndigheter.
- Demokrativillkor med enhetlighet i tillämpning.
- Nya bidragsvillkor och modeller.

Scheller benämnde även utredningen om styrning och uppföljning för folkbildningen (SOU 2024:42) som tillsattes under 2022 med tilläggsdirektiv i september 2023.

Remittering av betänkandet var öppen fram till 9 december 2024.

Frågor och svar från deltagarna

Fråga: Folkhögskolorna behöver mer pengar, och studieförbunden har fått minskade medel. Detta begränsar deras möjligheter att engagera sig i civilsamhället över hela Sverige. Hur hanteras konsekvenserna av det?

Svar: Regeringen har byggt ut stödet till folkbildningen, med fokus på folkhögskolorna. Samtidigt har medel till studieförbunden minskats, vilket är en prioritering baserad på det parlamentariska läget och behovet av att öka förtroendet för folkbildningen. Studieförbunden har dock andra inkomstkällor, såsom kommunala stöd och deltagaravgifter. Det är en nödvändig prioritering från Utbildningsdepartementet.

Fråga: Många studieförbund lägger ner på mindre orter, vilket minskar deltagandet i hela landet. Hur påverkar detta beredskapen?

Svar: Vi följer utvecklingen noggrant. Jag förstår att dessa prioriteringar inte delas av alla, men det är sådana beslut som regeringen har tagit. Deltagandet är viktigt, särskilt för den civila beredskapen, även om detta inte är de mest effektiva åtgärderna för att stärka beredskapen enligt vår bedömning.

Fråga: Har ni räknat på de långsiktiga fördelarna som går förlorade, såsom ökad sysselsättning och bättre hälsa, som följer av minskade medel till studieförbunden?

Svar: Jag har inget exakt svar på det i dag, men jag är medveten om att dessa förändringar får konsekvenser. Det vore bra att få mer medel för att täcka behoven.

Introduktion till temat

Planeringsgruppen inledde den tematiska dagen med att presentera ramarna för samtalen. Underlaget presenterades kort, med fokus på att engagemanget blivit mer individualiserat och att fler arbetar inom den ideella sektorn. Detta har olika konsekvenser, bland annat en förlust av folkrörelsetraditionen. På organisationsnivå har det blivit mer komplext, där inflytandet ofta flyttas från medlemmar till kanslier, finansiärer eller andra externa aktörer.

Presentation av Anna Snell, Volontärbyrå

Anna Snell, verksamhetsledare på Volontärbyrå, som är en del av Forum, presenterade organisationens arbete och en undersökning om svenskarnas ideella engagemang.

Vad betyder det ideella engagemanget?

- Ökar tillit och medmänsklighet.
- Har positiva effekter på fysisk och psykisk hälsa.
- Driver samhället framåt.
- Bidrar med ett betydande ekonomiskt värde (motsvarande 3,2 % av BNP, lika mycket som detaljhandeln).
- Spelar en avgörande roll i krissituationer.

Ungefär varannan vuxen i Sverige är ideellt engagerad. Sverige har över en kvarts miljon civilsamhällesorganisationer. I undersökningen *Svenskarnas engagemang 2024* med 2 000 svarande framkom:

- 42 % har haft ett eller flera ideella engagemang de senaste 12 månaderna.
- 77 % engagerar sig minst en gång i månaden.
- 76 % kan tänka sig att engagera sig ideellt.

Trender i ideellt engagemang:

- Ökad efterfrågan på flexibilitet och kortare engagemang.
- Skiftande mönster: Förr blev man medlem först och tog ett uppdrag senare; idag sker ofta engagemanget först och medlemskapet därefter.
- Kunskapsbrist: Framför allt bland unga; hälften vet inte hur de ska gå tillväga för att engagera sig.
- Resursbrist: Personer med högre inkomster engagerar sig oftare än resurssvaga grupper. Den ekonomiska osäkerheten och minskade bidrag påverkar både rekrytering och möjligheten att driva föreningar.

- Trots utmaningarna är engagemanget starkt och stabilt – 76 % av svenskarna vill engagera sig.

Kommunernas roll:

Ungefär en tredjedel av kommunerna har egna volontärverksamheter. Volontärbyrån samarbetar endast med civilsamhällesorganisationer och trossamfund och inte med privata eller offentliga aktörer. Kommuner har uttryckt kritik mot detta, men Volontärbyrån och SKR menar att frivilliga bäst organiseras inom civilsamhället.

Presentation av Ivar Scotte, senior rådgivare, Malmö Ideella

Ivar Scotte presenterade *Engagemangskartan i Malmö*, som är ett verktyg för att öka delaktigheten och främja social hållbarhet i staden.

Syftet med Engagemangskartan:

- Synliggöra demokratiska platser och möjligheter i Malmö.
- Skapa sammanhang som bygger en socialt hållbar stad.

Initiativ och resultat:

- En årlig omsättning på 2 miljoner kronor.
- 172 000 Malmöbor är aktiva inom föreningslivet.
- Föreningslotsar erbjuder information på olika språk för att nå minoriteter och nya grupper.
- Webbplattformar och evenemang lockar fler till engagemang och skapar tillgång till föreningar.

Funktioner och mål:

- Underlätta samverkan med civilsamhället.
- Möjliggöra att företag finner stödvägar för samhällsarbete.
- Stärka insatser i områden med socioekonomiska utmaningar.
- Ge tillgång till verktyg för navigering efter ämne, plats, tidpunkt, avgift och språk.
- Främja rättvis och inkluderande spridning till fler lokala platser.

Utmaningar och utveckling:

- Relation till AI: Utforska nya möjligheter och utmaningar.
- Skydda mot kriminella organisationer och olagliga beteenden.
- Finansiering: Kompasskostnader för lotsar och ambassadörer.
- Samverkan: Arbeta med lokala aktörer för att skapa hållbara lösningar.

Dialog

Deltagare delades in i mindre grupper för att diskutera ett antal frågeställningar.

o Hur och på vilket sätt har ni tagit hand om och utvecklat nya former för engagemang inom din organisation?

Stöd till traditionellt engagemang och föreningsstruktur

Deltagarna diskuterade behovet av att både anpassa engagemangsformer utifrån nya drivkrafter och preferenser samt att stödja traditionell föreningsorganisering. Det framkom att det behövs mer stöd för att hantera ökande administrativa bördorna och den ökade kontrollen, vilket är avgörande för att organisera både nya och nuvarande medlemmar på ett demokratiskt sätt. Däri pekades behovet av utbildning inom föreningskunskap ut (som att skriva protokoll, sköta ekonomi eller internt demokratiarbete), såväl som om hantering av hot och hat mot förtroendevalda. De frågor som engagerar unga idag är också sådana områden där förtroendevalda upplever stor utsatthet. Även stöd för att utveckla den demokratiska värdegrunden betonades och inte bara det demokratitekniska.

MUCF har fått ett regeringsuppdrag som handlar om att ge kunskap om och till civilsamhället. Just nu försöker myndigheten kartlägga behovet kring engagemang samt vad för befintligt stöd som finns idag hos andra aktörer. Viktigt är dock också att ge kunskap OM civilsamhället för att öka motivation hos exempelvis offentliga aktörer till att ta ett ansvar för att bemöta civilsamhället utifrån rådande förutsättningar.

Omhändertagande och rekrytering av ideella krafter

För att bättre fånga upp och omhänderta engagemang behövs det insatser för att ge individer kunskap och stöd, särskilt i mer informella sammanhang. Exempel på när detta fungerat väl är vid civilsamhällesmässor och studieförbund som arbetat nära med lokala aktörer, som fritidsgårdar eller SFI, för att hjälpa människor att organisera sig.

Volontärsamordnarträffar arrangeras av vissa organisationer runt om i landet för att diskutera utmaningar, erfarenheter och arbetssätt med volontärer. Det kan upplevas svårt att ge tillräckligt stöd till nya volontärer och särskilt när organisationen har begränsade resurser.

Den nya formen för engagemang karaktäriseras av lust istället för plikt. Det ställer krav på civilsamhället att man måste säkerställa att det är kul att vara med. I vissa fall borde man kanske snarare lägga ner föreningen i stället för att hålla den vid liv av plikt känsla.

EU-kommissionen har under flera år arbetat för att stärka den så kallade sociala ekonomin och för att ge en inriktning på arbetet tog man 2021 fram en handlingsplan.

2023 lämnade kommissionen ett förslag till rådsrekommendation för medlemsländerna vad gäller att upprätta nationella stöd för den sociala ekonomin. I rådsrekommendationen finns föreslagna aktiviteter som skulle kunna stärka civilsamhällets roll och öka kunskapen om hur man kan engagera sig. Skulle regeringen upprätta en nationell handlingsplan hade det blivit ett verktyg för civilsamhället för att öka engagemanget.

Pandemin har lett till att många äldre medlemmar försvunnit, och även om vissa har kommit tillbaka är medlemsantalet fortfarande lägre än innan pandemin. Organisationer med många äldre medlemmar strävar efter att locka fler unga och hantera de ökade behoven i samhället, där volontärer är en värdefull resurs.

Främja och nå nytt engagemang

Det finns ett stort behov av att bättre nå unga och andra personer som står utanför civilsamhället. Engagemang startar ofta genom personliga inbjudningar, men den närheten till föreningsliv och inbjudande nätverk saknas många och stor andel unga vet inte hur de ska hitta till det ideella arbetet. Många unga vill engagera sig men få är intresserade av traditionellt styrelsearbete. Lösare former av engagemang via sociala medier kan vara en ingång och en väg för organisationen att nå ut, men det krävs också struktur för att dessa initiativ ska kunna överleva på lång sikt. Särskilt viktigt är att ge unga verktyg och förebilder som kan underlätta deras väg in i engagemanget, samt att myndigheter och organisationer gör det lättare att komma i kontakt med det ideella arbetet.

Olika former av engagemang

Några deltagare diskuterade begreppet "engagemang" och dess innebörd. I en demokratisk struktur finns det vissa kriterier för engagemang, och i andra organiseringsformer kan engagemang värderas och definieras olika. Allt ifrån att betala en medlemsavgift till ett livslångt ideellt arbete inom en organisation. Även medlemmens roll diskuterades. En ökad professionalisering ökar avståndet mellan medlemmen och dess roll att förvalta, men också utveckla, organisationen och dess värdegrund.

En annan form av engagemang som diskuterades var givande. Äldre givare tenderar att bidra långsiktigt utifrån värdegrund, medan yngre oftare engagerar sig i specifika frågor som känns personligt relevanta, exempelvis kvinnors hälsa eller säkra förlossningar.

"Donor fatigue" är ett problem där människor känner sig överväldigade av alla behov och initiativ, vilket leder till minskat givande.

Exempel på arbetssätt och strategier för att omhänderta engagemangen eller förändringar inom organisationsstrukturen

Utveckling av digitala arbetssätt och nätverk:

- Utvecklat hybrida arbetssätt sedan pandemin, med fler möten som genomförs via digitala plattformar. Det är dock viktigt att ha i beaktning att alla inte har lika lätt att följa med i den tekniska utvecklingen.
- Etablerat nätverk inom medlemsorganisationer som möts över nätet varannan vecka. Detta format är enkelt och tillgängligt.
- Möjliggjort ideella uppgifter digitalt, som exempelvis kunskapsspridning, och erbjuder digital fortbildning för att underlätta det digitala engagemanget för alla.
- Omhändertagit digitalt engagemang genom exempelvis namninsamlingar.

Organisering och omställning av strukturer:

- Lånat ut organisationens struktur för att möjliggöra mer lösare organisering vid behov.
- Plockat upp medlemmars enskilda initiativ och gjort dem till kampanjer som engagerar flera lokalavdelningar.
- Lagt fokus på att organisera volontärer och deltagare snarare än att rekrytera medlemmar. Inflytande från deltagare och ideella tas tillvara genom utvärderingar.
- Använt volontärer för specifika uppdrag, som exempelvis kunskapsspridning eller utåtriktade evenemang, i takt med att lokalorganisationer har minskat.

Samarbeten och resurshantering:

- Etablerat samarbeten med lokala företag som stödmedlemmar i lokala paraplyer.
- Centralt organiserat ideella krafter för att stödja regionala och lokala verksamheter, vilket förenklar kanalisering av engagemang.
- Lokalföreningar som har organiserat sig via exempelvis Facebook-grupper för att hitta finansiering till sina insatser.

Professionalisering av verksamhet:

- Organisationen har ställt om sin stödverksamhet från att vara ideell till att i högre grad vara professionell.

o Har olika strukturella förändringar påverkat din organisations behov av ideella krafter – hur?

Pandemin och digitaliseringen har påverkat många organisationer och samhället i stort.

Segregeringen som syns i stort i samhället syns också inom civilsamhället och det är viktigt att undersöka hur att få in grupper, som idag står utanför, in i engagemanget. Idag är det väldigt stora trösklar för dessa. Detta är en fråga som relaterar till ofrivillig

ensamhet. Civilsamhälleskunskap i skolorna skulle kunna sänka trösklar genom att tillföra kunskap.

Nya ekonomiska förutsättningar och neddragningar eller indragna anslag har tvingat fram behov av ökade ideella resurser samt att organisationerna i högre grad får använda sig av eget kapital. Neddragningar och ökade kontroller i bidragsgivning skapar en risk för att engagemanget hämmas, för att ansvarstagande roller blir alltmer betungande och komplexa. Exempel togs från cirkelledare som tvekar att ta uppdrag om det innebär för mycket administration. En annan effekt av de minskade anslagen för folkbildningen specifikt är att flera behöver börja ta ut deltagaravgifter i större utsträckning vilket innebär att plattformar och mötesplatser försvinner.

Demografiska förändringar har påverkat organisationer som har landsbygd som hemvist och syfte där en avfolkning resulterar i mindre förankring i det lokala samhället jämfört med ett historiskt perspektiv. De flesta som engagerar sig lokalt är äldre och under pandemin försvann många av dessa ideella. Nu är det färre som gör mer och står för att bevara föreningarnas struktur och överlevnad.

En annan påverkan har varit professionalisering inom civilsamhället som kommer med en ny begreppsvärld som volontär, supportrar osv. Det kan skapa förvirring hos individer som vill engagera sig.

o Hur påverkar nya former för engagemang (t.ex. färre medlemmar och lösare organisationsformer) civilsamhällets roll som röstbärare och demokratifrämjare?

Legitimiteten i civilsamhället bygger mycket på folklig förankring. Nya och lösare organisationsformer kan ha många andra värden som inte nödvändigtvis är demokratiska. Därför måste man särskilja, och våga särskilja, mellan olika värden i olika organisationer.

För att vara en legitim röstbärare måste man ha mandatet från dem man företräder. Att tala för en grupp som inte har valt en som företrädare underminerar principerna för demokrati. Ett exempel på detta är då grupper på sociala medier skapats för att samla och mobilisera stora individer kring en viss fråga, men utan att de enskilda initiativtagarna är formellt valda. Ett tydligt exempel är "Bensinupproret" som hade stor påverkan på politiken men som saknar en demokratisk struktur bakom. Tiktok och influencers har blivit plattformar för snabb och trenddriven mobilisering, ofta kring sociala eller politiska frågor, som lockar framför allt unga personer och skapar ett väldigt snabbt engagemang. Det finns fördelar med detta, som att dessa plattformar kan nå många människor på kort tid. Nackdelen kan vara att man saknar struktur för långsiktighet och demokratisk förankring.

Som demokratiskt vald röstbärare för en viss grupp finns dock andra aspekter att uppfylla och det är viktigt att säkerställa att det man säger vilar i den interna debatten

inom organisationen och det kräver att man måste vara bra på att ta reda på vad medlemmar tycker.

I och med att antalet anställda och omsättning i civilsamhället har ökat blir organisationer starkare och har kapacitet att driva sina frågor på ett tydligare sätt. Det professionella behöver inte stå i motsättning till ideellt arbete och medlemskap. De som har starkare ekonomi har också mer resurser att samordna ideella.

Professionaliseringen får dock inte komma som ett krav för organisationer att existera. Man ser skillnader i förutsättningar beroende på hur många anställda man har inom organisationen, bland annat gällande tilliten till offentlig sektor, möjlighet att uttrycka sina ståndpunkter med mera. Detta kan också synas gällande vilka organisationer som kommer till tals i dialoger med det offentliga, då det är enklare att vända sig till de organisationer med starkare röst eller så enkelt som att de har kapacitet att ses under kontorstider. En majoritet inom civilsamhället verkar genom ideella krafter men upplever sig inte ha lika stor tillgång till dialog och interaktion med det offentliga.

o Kan och bör det offentliga möjliggöra för nya former för engagemang, exempelvis genom förändrade regelverk och villkor för bidrag? Hur?

Det är viktigt att staten uppmuntrar demokratisk organisering inom civilsamhället, exempelvis genom bidragsvillkor som kräver redovisning av hur organisationer arbetar med interndemokrati. Den demokratiska föreningsformen är en viktig kontrollmekanism och skapar en sund tröghet i systemet. Samtidigt måste staten vara försiktig så att den inte alltför mycket styr hur en organisation ska organisera sig internt. Om offentliga aktörer sätter för strikta krav kan det riskera att påverka föreningarnas interna struktur och frihet att organisera sig på sina egna villkor.

Om det offentliga börjar möjliggöra för lösare former av organisering att söka bidrag kan det konkurrera med befintliga bidragsmottagande organisationer. Kanske kan en ”nystartspeng” bli en lösning för att stödja dessa nyare former. Å andra sidan diskuterade några hur offentliga bidragsgivare borde överväga att stötta nyare initiativ i högre grad för att möjliggöra innovation som idag begränsas av den ökade kontrollen. Det är dock i dagsläget svårt att veta om och hur dessa nyare och lösare initiativ vill ha stödet och finansieringen.

Oavsett om det offentliga ska öppna upp för mildare krav på demokratiska strukturer i bidragsgivningen eller inte behöver det offentliga på olika sätt förhålla sig till nya lösare, och mindre organiserade formerna för engagemang. Exempelvis genom att möjliggöra för nya samarbetsformer mellan olika sektorer. Exempel togs från flyktingsituationen 2015–2016 då upprop som Refugees Welcome gjorde betydelsefulla insatser och organiserade många människor. Regeringen kan i dessa fall främja engagemanget med mer än bara finansiella medel genom att skapa goda förutsättningar för att genomföra dessa insatser.

Inom befintliga villkor för bidrag behöver det offentliga se över administrationen för att hantera bidrag för att underlätta för ungdomars engagemang och organisering. Just nu krävs det exempelvis att det finns lokala föreningsstyrelser med minst tre personer för att mindre grupper ska kunna få bidrag lokalt/regionalt. Bankernas krav är också en utmaning som behöver åtgärdas, där det behövs mer flexibilitet i hur ideella organisationer kan strukturera sig.

Det finns en målkonflikt mellan ökad kontroll och ett breddat engagemang. Att få in fler i ideellt engagemang motverkas av den ökade administrationen och krav som kan skrämma nya ideella att våga ta på sig förtroendeuppdrag.

En utmaning inom folkbildningen är att systemet inte möjliggör för flexibilitet, där exempelvis en viss långsiktighet krävs för att kunna starta en studiecirkel och det är därför svårare att anpassa sig till ett mer kortsiktigt engagemang. Här blir krav och villkor för trubbiga för att bemöta människors förändrade förutsättningar.

- *Vad kan regeringen göra?*

MUCF:s stöduppdrag till civilsamhället är en positiv utveckling. Ett kompletterande stödssystem föreslogs gällande att stötta det lokala civilsamhället. Där skulle regeringen kunna ge Länsstyrelsen i uppdrag att ta ett än bredare stödjande ansvar för det lokala civilsamhället gällande generell utbildning men också stöd i ekonomisk administration. Genom att det ekonomiska stödet skulle även transparens kring föreningarnas ekonomi öka. Detta skulle kunna göras i samverkan med andra myndigheter såsom MUCF.

Ett annat alternativ för att tillvarata lokal kännedom vid främjandet av engagemang kan regeringen, istället för att stimulera engagemang genom nationella satsningar, fördela statliga medel till kommuner för att öka lokalt engagemang utifrån lokala förutsättningar.

Huruvida det mer löst organiserade civilsamhället har andra behov av stöd och finansiering anses vara otydligt. Det kan därför vara bra att regeringen för dialog även med denna del av civilsamhället för att undersöka förutsättningar och drivkrafter.

Att tillgängliggöra engagemang för unga ansågs vara viktigt. Det innebär inte bara kunskap om hur och vart man kan engagera sig, utan också förenkla administration och att tillgängliggöra offentliga processer som att svara på remisser. Det innebär att regeringen generellt kan bli bättre på att kommunicera på ett mer tillgängligt sätt för att möjliggöra deltagande. Regeringen kan även bidra till att underlätta för organisationernas relation med bankerna genom dialog med den senare.

En utveckling mot fler anställda i civilsamhället behöver inte nödvändigtvis vara dåligt, men om det betyder att en professionalisering av organisationen är ett krav för att kunna verka så kan det ha effekter på fler håll, exempelvis att enbart organisationer med anställda har möjlighet att delta i dialog med det offentliga. Här bör regeringen bevaka

att det finns goda förutsättningar även för ideellt drivna röstbärande organisationer att delta.

Gällande målkonflikten mellan ökad kontroll och ett breddat engagemang som identifierades behöver regeringen väga mängden kontroll och krav på civilsamhället mot den avgörande frågan om att få in fler personer i ideellt engagemang.

Regeringen bör bidra till att uppmuntra till den demokratiska organiseringen, men däremot inte främja enskilda styrningsmodeller genom att påverka hur organisationen organiserar sig internt.

För att främja engagemang kan regeringen stötta verksamheter som kanaliserar och samordnar engagemang, som exempelvis Volontärbyrå, studieförbund med mera.

För att möjliggöra för individer att engagera sig kan regeringen förenkla regelverk generellt för att skapa utrymme och möjlighet för civilsamhället att lägga resurser på att kanalisera engagemang i stället för att lägga all kraft på administration.

Om system för finansiering reformeras drastiskt till nackdel för civilsamhället behöver regeringen även erbjuda andra möjligheter som lättnader för självfinansiering.

Oavsett om det offentliga ska öppna upp för mildare krav på demokratiska strukturer i bidragsgivningen eller inte behöver det offentliga på olika sätt förhålla sig till nya lösare, och mindre organiserade formerna för engagemang. Regeringen kan i dessa fall främja det spontana och tillfälliga engagemanget med mer än bara finansiella medel genom att skapa goda förutsättningar för den lösare organiseringen att genomföra viktiga insatser.

- *Vad kan civilsamhället göra?*

För att möjliggöra för mer lösa former för engagemang kan civilsamhället skapa friare nätverk inom ramen för en mer strukturerad organisation.

Centrala organisationer som hanterar ekonomi och andra övergripande frågor kan vara en lösning för organisationer som har svårt att rekrytera förtroendevalda till styrelser lokalt.

För att bättre nå ut till potentiella engagerade ungdomar kan organisationer arbeta aktivt med sociala medier. Det är kostnadseffektivt och tidsbesparande.

För att möjliggöra för engagemang och skapa verktyg för förtroendevalda att kunna hantera den administrativa bördan och komplexiteten kan civilsamhället bidra med utbildningar om föreningskunskap för nya och unga engagerade. Det kan också handla om att tydliga stötta varandra lokalt och vara generösa med kunskap till närliggande organisationer.

Det är också av vikt för civilsamhället att behålla kärnan i organisationen och inte alltid anpassa sig i jakten på resurser och ideella.

Den traditionella föreningsstrukturen kan vara exkluderande, har man aldrig varit på ett årsmöte så kan det upplevas svårtillgängligt. Eller styrelsemöten som läggs mitt på dagen. Här kan civilsamhället bidra med att sänka trösklarna för deltagande och kring det föreningstekniska.

Den nya formen för engagemang karaktäriseras av lust istället för plikt och där kan civilsamhället behöva säkerställa att man fokuserar på lustgivande aspekter för att rekrytera och behålla ideella.

- *Vad kan parterna göra tillsammans?*

Parterna kan fortsätta att mötas i dialog kring utvecklingen, så som exempelvis den digitala utvecklingen, för att tillvarata möjligheter och motverka utmaningar som kan uppkomma.

Uppsamling i helgrupp

Deltagarna delade med sig av vad de lyft i gruppdiskussionerna.

Urvalskommittén

Tomas Aronson Ylipää, representant från urvalskommittén, informerade om valet till presidierrepresentant. Information om detta skickades ut till deltagarna innan mötet. Som ordförande för PGF arbetar man tillsammans med den offentliga representanten med stöd från NOD. Sista dag att nominera är 20 december kl. 16.00.

Avslutning

Charly Wassberg Borbos, vice-ordförande för PGF, avslutade mötet. Datum för konstituerande möte är bestämt till 4 februari. Då kommer val av ny ordförande att ske.